

Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Etkili, Çoğulcu ve Bağımsız Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının Geliştirilmesi ve Güçlendirilmesi Hakkında CM/Rec(2021)1 Sayılı Tavsiye Kararı

(Bakanlar Komitesince 31 Mart 2021 tarihinde 1400'üncü Bakan Yardımcıları toplantısında kabul edilmiştir)

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Statüsü'nün 15.b maddesi hükümleri uyarınca,

Etkili, çoğulcu ve bağımsız ulusal insan hakları kurumlarının (UİHK) insan haklarına, hukukun üstünlüğüne ve demokrasiye saygının temel taşları arasında olduğunu göz önünde bulundurarak;

UİHK'lerin, hükümetten bağımsız, insan haklarını koruma ve geliştirmede geniş anayasal ya da yasal yetkilere haiz, Paris prensiplerine uygunluk bağlamında düzenli olarak akredite edilmiş, Devlet tarafından yetkilendirilen bir organ olduğunu kabul ederek;

UİHK'lerin insan hakları savunucuları olduklarını ve diğer insan hakları savunucularının desteklenmesi ve korunması ile sivil toplum için güvenli ve elverişli bir alan oluşturulmasına katkıda bulduklarını hatırlayarak;

Aynı zamanda Avrupa Konseyi ile etkileşimde bulunan insan hakları savunucularına ilişkin Genel Sekreter Gözden Geçirilmiş Özel Ofis prosedürü dahil olmak üzere, koruyucu mekanizmaları daha fazla güçlendirmeye yönelik "Avrupa'da Demokratik Güvenlik için Paylaşılmış Sorumluluk-Avrupa'da Sivil Toplum Alanının Geliştirilmesi ve Güçlendirilmesi İhtiyacı" (Helsinki, 17 Mayıs 2019) kararı hatırlanarak;

Etkili UİHK'lerin, devlet sorumlulukları ile birey hakları arasındaki potansiyel koruma boşluklarını doldurduğu ölçüde devlet ve sivil toplum arasında önemli bir halka olduğunu kabul ederek;

Bakanlar Komitesi'nin Rec(97)14 sayılı insan haklarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla bağımsız ulusal insan hakları kurumlarının kurulmasına ilişkin önerisinden bu yana Avrupa Konseyi üye ülkeleri arasında akredite, bağımsız UİHK'lerin sayısında gözlenen önemli artışı memnuniyetle karşılayarak;

Bağımsız UİHK'lerin, özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde üçüncü taraf müdahalesi (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 36'ncı maddesinin, 2'nci fıkrası temelinde) ve Sözleşme'nin 46'ncı maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca mahkeme kararlarının

infazının denetlenmesine ilişkin iletişim dahil de olmak üzere, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi'nin etkili bir şekilde uygulanması için Avrupa'da insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik büyük bir potansiyel ve etkiye sahip olduğunun altı çizilerek,

Avrupa Konseyi ve diğer uluslararası paydaşların UİHK'lere sürekli desteğinin önemi kabul edilerek ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri ile UİHK'ler ve Avrupa Ulusal İnsan Hakları Kurumları Ağı (ENNHRI) arasındaki köklü işbirliğini memnuniyetle karşılayarak, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri hakkındaki Res (99) 50 sayılı Karar uyarınca Komiserin yetki belgesinde öngörüldüğü gibi;

UİHK'ler ile ENNHRI arasındaki işbirliği ve UİHK'ler ile ENNHRI'nin, Avrupa Konseyi ve diğer ulusal ve uluslararası paydaşlarla sürdürdüğü işbirliğinin önemini daha çok kabul ederek;

Yalnızca Avrupa Konseyi tarafından değil, aynı zamanda Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi (ODIHR) ve Avrupa Birliği tarafından da UİHK'lerin geliştirilmesi, güçlendirilmesi, korunması, tanınması ve işbirliğine yönelik geniş uluslararası desteği dikkate alarak;

UİHK'lerin hizmet verdikleri ülke ve bölgelerin çeşitliliğini yansıtan farklılıklarını kabul ederek;

Aynı zamanda, bu türden herhangi bir kurumun, Paris İlkelerinde belirtilen asgari standartlarla, özellikle de aşağıda aktarılan hususlara uygun olarak kurulmasının ve bu hususlarla tam uyum içerisinde çalışmasının hayati önem taşıdığını vurgulayarak:

- herkes için tüm insan haklarını geliştirme ve koruma yetkisi ve yeterliliği;
- hükümetten bağımsız;
- birincil mevzuat veya tercihen anayasa tarafından garanti edilen bağımsızlık;
- Karar alma organının atanması ve oluşumunda, personel oluşumu ve süreçlerinde çeşitli toplumsal gruplarla etkili işbirliğine olanak sağlayacak şekilde, bir çoğulculuk
- yeterli düzeyde kaynak;
- bireylere, tesislere ve bilgilere yeterli erişim; ve
- periyodik olarak uygulanacak uluslararası akreditasyon kanalıyla uluslararası hesap verebilirlik ve meşruiyet;

UİHK'lerin, UİHK'lerin üye ve çalışanlarının üye Devletlerde zaman zaman maruz kaldığı zorlu çalışma koşulları, tehditler, baskılar ve saldırılarla ilgili ciddi endişelerini dile getirerek;

Bundan böyle mevcut belge ile değiştirilecek olan Rec (97) 14 Tavsiye Kararını geliştirmek dileğiyle,

Üye Devletlerin hükümetlerine şunları tavsiye eder:

1. Paris İlkelerine uygun olarak bağımsız bir UİHK kurmak ve kurulduğunda, sürdürmek ve güçlendirmek için gerekli tüm önlemleri alın. Bu bağlamda, Devletler mevcut iyi uygulama örneklerinin paylaşımı için ENNHRI'den, bölgesel ve uluslararası kuruluşlardan gelen teknik yardımlardan yararlanabilirler;

2. UİHK'lerin tüm insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesine yönelik faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütmeleri için, UİHK'lere kolaylaştırıcı bir yasal çerçeve ve elverişli bir kurumsal ve kamusal ortam sağlayın ve onlarla işbirliği yapın;

3. Bu tavsiye kararının ekinde belirtilen ilkelerin ilgili iç hukukta ve iç hukuk pratiğinde uygulanmasını sağlayın;

4. Bu ilkelerin GANHRI Akreditasyon Alt Komitesinin spesifik tavsiyelerine ve Genel Gözlemlerine uygun olarak yorumlanmasını sağlayın;

5. UİHK'lerle istişare ve diyalog da dahil olmak üzere, bu Tavsiye Kararı Eki'nin uygulanmasında alınan önlemlerin etkililiğini düzenli olarak değerlendirin;

6. İnsan hakları, hukukun üstünlüğü ve demokrasinin güçlendirilmesi ve korunması için Avrupa Konseyi'nde UİHK'ler ve ENNHRI'nin rolünü güçlendirmenin ve anlamlı katılımını geliştirmenin yollarını araştırın;

7. Uygun araçlarla ve eylemlerle -uygun olduğu durumlarda çeviri dahil- bu tavsiyenin yetkili makamlar ve paydaşlar arasında geniş bir şekilde yayılmasını sağlayın;

8. Bu tavsiye kararının uygulanmasını, kabulünden sonra en geç beş yıl içinde Bakanlar Komitesi bünyesinde inceleyin.

CM/Rec(2021)1 Sayılı Tavsiye Kararı'na Ek

I. UİHK'lerin Kurulması

1. Üye Devletler, UİHK'lerin mevcudiyetini ve Paris İlkeleri ile tam uyumlu olarak kurulmasını, akredite edilmesini ve işlev görmesini sağlamalıdır. Bu kurumların model

seçiminin, her Devletin kendi teşkilatının, özelliklerinin ve ihtiyaçlarının ışığında yapılmalıdır. Bu kurumlar, herkes tarafından doğrudan ve kolayca erişilebilir olmalıdır. UİHK'lerin varlığından haberdar olmayabilecek, UİHK'lere erişimde güçlük çekebilecek veya savunmasız durumda olabilecek kişilere özel dikkat gösterilmelidir.

2. Üye Devletler, UİHK'lere ilişkin mevcut standartları ve tavsiyeleri, özellikle de Paris Prensiplerini ve GANHRI'nin Akreditasyon Alt Komitesi tarafından geliştirilen yorumları dikkate alarak, tercihen anayasal düzeyde ve/veya bu tür kurumların görevlerini tanımlayan, bağımsızlıklarını garanti altına alan ve ulusal ve uluslararası düzeyde görevlerini etkili bir şekilde yerine getirmeleri için onlara gerekli araçları sağlayan bir yasayla, UİHK'ler için sağlam bir yasal dayanak sağlamalıdır.

II. UİHK'lerin Güçlendirilmesi

3. Üye Devletler, insan haklarını korumak ve geliştirmek için UİHK'lere verilen yetkinin olabildiğince geniş ve Paris İlkeleri ile tam uyumlu olmasının yanı sıra aşağıdakileri yapmalarına izin vermesini sağlamalıdır:

- ülkedeki insan hakları durumunu izlemek ve analiz etmek, bu bulgularla ilgili raporları yayınlamak ve ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde kamu otoritelerine ve uygun olduğunda özel kuruluşlara tavsiyelerde bulunmak, parlamento da dahil olmak üzere ilgili makamlara değerlendirmesi için yıllık bir rapor sunmak;

- kamuoyuna özgürce hitap etmek, insan hakları konusunda halkı bilinçlendirmek ve eğitim ve öğretim programları yürütmek;

- tüm idari makamlar, diğer ilgili Devlet kurumları ve uygun olması durumunda özel kuruluşlar tarafından iddia edilen tüm insan hakları ihlallerini tam olarak ele almak;

- kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma yerleri dahil olmak üzere ilgili tüm binalara, yetkileri kapsamındaki tüm konuların güvenilir bir incelemesini yapabilmek için tüm ilgili kişilere ve diğer hakların ve meşru menfaatlerin korunmasından kaynaklanan olası kısıtlamalara tabi tüm ilgili bilgilere, elde edilen bilgilerin gizliliğine saygı göstererek sınırsız erişime sahip olmak;

- Devlete insan haklarıyla ilgili mevcut ve taslak politika ve yasaların insan hakları ve insan hakları savunucularının faaliyetleri üzerindeki etkisi hakkında ilgili ve somut önerilerde

bulunmak da dahil tavsiyelerde bulunmak amacıyla, kabul edilmeden önce, kabul edilme sırasında ve sonrasında bu tür politikaları ve mevzuatı izlemek;

- farkındalık artırıcı önlemler/bilinçlendirme faaliyetleri ve haklara erişimin kolaylaştırılması, hukuki yardım sağlanması, mahkemelerde taraf olarak veya uygun olduğunda bireysel şikayetlerin alınması aracılığıyla herkes için etkili bir adalet sistemine katkıda bulunmak;

- uluslararası insan hakları sözleşmelerinin imzalanmasını, onaylanmasını ve katılımını teşvik etmek ve bu tür antlaşmaların yanı sıra ilgili hükümlerin, kararların ve tavsiyelerin etkili bir şekilde uygulanmasına katkıda bulunmak ve ayrıca Devletlerin bunlara uyumunu izlemek.

4. Bir UİHK başkanını seçme ve atama süreci, bu kurumların bağımsızlığını ve çoğulcu temsilini garanti altına almak için yetkinliğe dayalı, şeffaf ve katılımcı olmalıdır. Aynı zamanda açık, önceden belirlenmiş, nesnel ve halkın erişebileceği kriterlere dayanmalıdır. UİHK başkanlık makamlarının önemli bir süre boş kalmaması için, atama süresi kuruluş mevzuatında açıkça belirtilmelidir.

5. Bağımsızlığı sağlamak için, bir UİHK'in mevzuatı, anayasal ve yasal metinde açıkça tanımlanmış terimlerle birlikte, UİHK başkanlığı için nesnel bir işten çıkarma sürecini içermelidir. Görevden alma süreci adil olmalı ve objektifliği ve tarafsızlığı sağlamalıdır. Görevden alma süreci yalnızca UİHK başkanlarının görevlerini yerine getirme kapasitelerini olumsuz yönde etkileyen eylemlerle sınırlı olmalıdır.

6. Üye Devletler UİHK'lere, ilgili tüm paydaşlarla tamamen bağımsız bir şekilde etkileşim kurmak, önceliklerini ve faaliyetlerini özgürce belirlemek de dahil olmak üzere görevlerini yerine getirebilmeleri için yeterli ve sürdürülebilir kaynaklar sağlamalıdır.

7. UİHK'ler, personel profillerini belirleme ve kendi personellerini işe alma yetkisine sahip olmalıdır, ayrıca görevlerini yerine getirmek için personelin istihdamına ve işte tutulmasına izin vermek ve yeterli eğitim almalarını sağlamak için mevcut yeterli kaynaklara da sahip olmalıdır.

8. Üye Devletler, UİHK'lerin taslak mevzuat ve politika stratejilerinin insan hakları üzerindeki etkilerine ilişkin zamanında istişareler de dahil olmak üzere bilgiye ve politika yapıcılar ile yasa koyuculara yeterli erişimden yararlanmasını sağlamalıdır. Görevlerini,

bağımsızlığını ve işleyişini etkileyen taslak mevzuat ve politikalar konusunda da UİHK'lere zamanında danışılmalıdır.

9. Üye Devletler, UİHK'lerin tavsiyelerini uygulamalıdır ve UİHK tavsiyelerinin zamanında ve etkin bir şekilde izlenmesini kolaylaştırmak için süreçler geliştirmek ve bunlara ilişkin bilgileri ilgili belge ve raporlara dahil etmek için UİHK tavsiyelerinin tüm muhataplarına uygun bir zaman çerçevesi içinde gerekçeli bir cevap vermeyi yasal bir zorunluluk haline getirme konusunda teşvik edilirler.

10. Üye Devletler, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol ve Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme gibi insan hakları alanındaki uluslararası sözleşmelerde öngörülen işlevleri yerine getirmeleri için UİHK'lere ek yetkiler verdiklerinde, UİHK görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmek adına kapasitesini geliştirmek için uygun niteliklere sahip eğitimli personele sahip olmak da dahil olmak üzere yeterli kaynaklara erişimi sahip olmalıdır.

III. UİHK'ler İçin Güvenli ve Elverişli Bir Ortamın Güvence Altına Alınması ve Genişletilmesi

11. Üye Devletler UİHK'lerin, görevlerini etkili bir şekilde yerine getirmeleri için onlara elverişli bir çevrede ve tarafsızlık, bütünlük, şeffaflık ve adalet ortamında bağımsız olarak faaliyet gösterebilmelerini sağlamalıdır.

12. Üye Devletler, eğitim ve farkındalık artırma faaliyetleri de dahil olmak üzere, UİHK'lerin görevi, bağımsızlığı ve rolü ile ilgili olarak tüm ilgili kamu kurumları nezdinde farkındalığını ve iş birliğini geliştirmelidir.

13. Üye Devletler, işlevsel bağımsızlığın sağlanması da dahil olmak üzere, UİHK'leri tehditlere, tacize ve diğer sindirme biçimlerine karşı korumak ve desteklemek için gerekli tüm önlemleri almalıdır. UİHK üyelerine, personeline veya onlarla işbirliği yapan veya işbirliği yapmayı amaçlayanlara karşı misilleme veya sindirme iddiaları derhal ve derinlemesine araştırılmalı ve failer adalet önüne çıkarılmalıdır.

14. Üye Devletler, UİHK'ler tarafından yetkileri bağlamında toplanan gizli bilgilerin ayrıcalıklı olmasını ve gereksiz yere kamuya açıklanmamasını sağlamalıdır.

IV. İşbirliği ve Destek

15. Üye Devletler, Devletin çeşitli idare düzeylerine ek olarak UİHK'lerin, özellikle aşağıda belirtilen kurumlarla iletişim kurmasını ve iş birliği yapmasını sağlamak için etkili önlemler almalıdır:

a. akran kurumlar, uygun olduğu durumlarda ağ kurma ve bilgi ve uygulama alışverişi yoluyla bunun yanısıra düzenli toplantılarla örneğin ENNHRI ve GANHRI bünyesinde gerçekleştirilenler toplantılar gibi

b. sivil toplum paydaşları, özellikle de kolaylaştırıcı ortamın bir parçası olarak UİHK'lere kolay ve güvenli bir şekilde erişmesi gereken sivil toplum kuruluşları ve insan hakları savunucuları;

c. bölgesel, yerel ve/veya uzmanlaşmış kurumlar dahil olmak üzere diğer insan hakları kuruluşları, özellikle ombudsmanlık kurumları, eşitlik kurumları ve bunların ilgili ağlarıyla uygun olduğu durumlarda ortaklaşa düzenlenen faaliyetler yoluyla;

d. ilgili veya benzer alanlarda çalışan uluslararası ve bölgesel organizasyonlarla.

16. Üye Devletler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer ilgili araçların etkili bir şekilde uygulanmasına katkılarını güçlendirmek amacıyla, UİHK'ler arasında kalıcı bilgi paylaşımını sağlamak için Avrupa Konseyi ile işbirliği programlarının geliştirilmesini teşvik etmeli ve bu konuda destek vermeyi dikkate almalıdır.

17. Üye Devletler, bilgiye, faaliyetlere ve olaylara erişim de dahil olmak üzere, açıklık ve şeffaflığı artırmak amacıyla, UİHK'lerin ve ENNHRI'nin Avrupa Konseyi'ne katılımını ve buradaki rolünü güçlendirmek için yeni yollar ve araçlar aramalıdır.